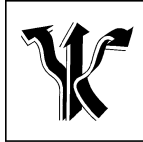

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ”
(для бакалаврів)**

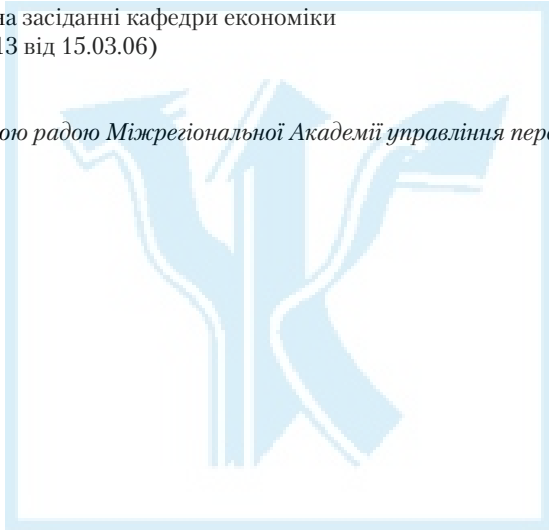
МАУП

Київ 2006

Підготовлено доцентом кафедри економіки *Н. М. Бондар*

Затверджено на засіданні кафедри економіки
(протокол № 13 від 15.03.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Бондар Н. М. Методичні матеріали для контролю знань студентів з дисципліни “Теорія економічних ризиків” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2006. — 24 с.

Методичні матеріали містять пояснювальна записку, контрольні питання та тестові завдання за темами курсу, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основна мета вивчення курсу “Теорія економічних ризиків” — ознайомитись із сучасними науковими досягненнями в теоретичних питаннях ризику, оволодіти науковими досягненнями в теоретичних питаннях ризику, способами оцінки ризикових ситуацій, методами прогнозування кінцевого результату і вибору оптимальної стратегії в умовах невизначеності, випадковості та конфлікту.

Завдання курсу:

- підготовка фахівців, безпосередньо готових до дослідження ризику, які повинні вміти ідентифікувати небезпеки, оцінювати конкретні ризики, аналізувати і прогнозувати розвиток небезпечних ситуацій і на цій основі формувати рекомендації щодо ефективних заходів управління ризиком осіб, відповідальних за прийняття рішень;
- підготовка фахівців, здатних розуміти результати аналізу ризиків, рекомендацій, що впливають з моделювання ризикових ситуацій, і використовувати їх у своїй роботі.

Базовими курсами для вивчення дисципліни “Теорія економічних ризиків” є вища математика, теорія ймовірностей, математична статистика, економіка, менеджмент, фінансовий аналіз.

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО РИЗИКУ

Література: основна [3; 5; 6; 8],
додаткова [18; 19; 20]

Контрольні питання

1. Визначення поняття економічного ризику та характеристика природи його виникнення.
2. Поняття невизначеності та зв'язку невизначеності і ризику.
3. Види невизначеності та чинники визначення ступеня невизначеності.
4. Причини виникнення економічного ризику. Зовнішні та внутрішні чинники ризику.
5. Поняття об'єкта, суб'єкта та джерела ризику. Характеристика ставлення осіб до ризику.
6. Ознаки класифікації ризиків, їх характеристика.

Тестові завдання

1. До факторів зовнішнього середовища підприємства належить:
 - 1) рівень витрат підприємства на виробництво продукції;
 - 2) якість продукції підприємства;
 - 3) зв'язки з постачальниками сировини;
 - 4) стан виробничих фондів підприємства.
2. До елементів ризику не належить:
 - 1) суб'єкт ризику;
 - 2) об'єкт ризику;
 - 3) джерело ризику;
 - 4) інформація про ступінь ризику.
3. Зовнішнім чинником ризику є такий елемент:
 - 1) якість маркетингових досліджень;
 - 2) схильність керівництва до ризику;
 - 3) взаємодія з партнерами;
 - 4) стратегія підприємства.
4. До політичних ризиків належить:
 - 1) ризик недостатньої сегментації ринку збуту;
 - 2) ризики непередбачуваного підвищення цін на сировину;
 - 3) відмова нового уряду від виконання зобов'язань, узятих попереднім урядом;
 - 4) несприятливі зміни в законодавчій базі.
5. До внутрішніх чинників ризику належать:
 - 1) законодавство, що регулює підприємницьку діяльність;
 - 2) стихійні лиха;
 - 3) організація праці на підприємстві.
6. Внутрішнім чинником ризику є:
 - 1) принципи діяльності підприємства;
 - 2) поведінка конкурентів;
 - 3) науково-технічний прогрес;
 - 4) економічні зрушення у країні.
7. До комерційного ризику належить:
 - 1) ризик націоналізації та експропріації без адекватної компенсації;
 - 2) ризик, пов'язаний з транспортуванням товару;
 - 3) фізичний і моральний знос основних фондів підприємства;
 - 4) ризик військових дій та громадських заворушень.

8. До фінансового ризику належить:
 - 1) валютний ризик;
 - 2) ризик, пов'язаний з платоспроможністю покупця;
 - 3) підвищення закупівельної ціни у процесі реалізації підприємницького проекту;
 - 4) ризик розірвання контракту внаслідок дій владних структур країни.
9. До внутрішніх причин виникнення економічного ризику належить:
 - 1) поведінка контрагентів;
 - 2) зсуви в економічних факторах;
 - 3) недоліки системи управління підприємством;
 - 4) природно-кліматичні умови.
10. До зовнішніх причин виникнення економічного ризику належить:
 - 1) недоліки організації процесу виробництва;
 - 2) недоліки системи управління підприємства;
 - 3) технологічний ризик;
 - 4) зсуви в економічних факторах.
11. До систематичного ризику належить:
 - 1) галузевий ризик;
 - 2) ризик збільшення питомої ваги витрат матеріальних ресурсів;
 - 3) ризик низького рівня дисципліни постачання;
 - 4) ризик, пов'язаний з платоспроможністю покупця.
12. До несистематичного належить ризик:
 - 1) фізичного та морального зносу основних виробничих фондів підприємства;
 - 2) націоналізації та експропріації без адекватної компенсації;
 - 3) збільшення податків та інших відрахувань внаслідок зміни ставок оподаткування;
 - 4) військових дій та громадських заворушень.
13. До маркетингових ризиків належить:
 - 1) ризик взаємодії з контрагентами та партнерами у процесі організації продажу продукції;
 - 2) несприятливі зміни в законодавстві;
 - 3) ризик збільшення ринкових цін на сировину;
 - 4) інфляційний ризик.

14. Вкладник бажає розмістити вільні кошти на депозитному рахунку комерційного банку. При цьому джерело ризику становить:

- 1) вкладник;
- 2) грошові кошти;
- 3) комерційний банк.

ТЕМА 2. ОЦІНКА РИЗИКУ

Література: основна [1–7],
додаткова [11; 14; 19; 23]

Контрольні питання

1. Якісний аналіз ризику.
2. Кількісний аналіз ризику.
3. Статистичний метод оцінки ступеня ризику. Застосування ймовірності до оцінки рівня ризику.
4. Сутність методу аналогій.
5. Сутність експертних методів оцінювання ризиків.
6. Метод аналізу чутливості (вразливості).

Тестові завдання

1. Об'єктивний метод визначення ймовірності настання певної події базується:
 - 1) на використанні суб'єктивних оцінок та критеріїв, які базуються на різних припущеннях;
 - 2) на обчисленні частоти, з якою в минулому відбулась певна подія.
2. Суб'єктивний метод визначення ймовірності настання певної події базується:
 - 1) на використанні суб'єктивних оцінок та критеріїв, які базуються на різних припущеннях;
 - 2) на обчисленні частоти, з якою в минулому відбулась певна подія.
3. Показник, що характеризує міру розсіяння випадкової величини навколо значення її математичного сподівання, називається:
 - 1) модою;
 - 2) дисперсією;
 - 3) сподіваним значенням випадкової величини;
 - 4) коефіцієнтом ризику.

4. Аналіз ризику методом аналогій базується:
 - 1) на використанні показників еластичності;
 - 2) на інформації про наслідки раніше схвалених рішень;
 - 3) на імітаційному моделюванні.
5. Оцінка ризику методом аналізу чутливості базується:
 - 1) на інформації про наслідки раніше схвалених рішень;
 - 2) на імітаційному моделюванні;
 - 3) на використанні показників еластичності.
6. Аналіз ризику методами імітаційного моделювання базується:
 - 1) на формуванні моделі, здатної прогнозувати значення відповідних показників ефективності об'єкта;
 - 2) на інформації про наслідки раніше схвалених рішень;
 - 3) на використанні показників еластичності.
7. Об'єктивний метод визначення ймовірності базується:
 - 1) на використанні оцінок ситуації керівниками підприємства;
 - 2) на обчисленні частоти, з якою в минулому відбулась певна подія;
 - 3) на використанні думки консультанта-експерта.
8. Ймовірність втрати підприємством у результаті прийняття конкретного рішення прибутку і невідшкодування витрат в обсязі, що не перевищує обсяг змінних витрат, називається ризиком:
 - 1) допустимим;
 - 2) критичним;
 - 3) катастрофічним.

ТЕМА 3. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РИЗИКОМ

Література: основна [1–7],
додаткова [14; 21–23]

Контрольні питання

1. Сутність методів управління ризиком.
2. Характеристика внутрішніх способів зниження ризику.
3. Характеристика зовнішніх способів зниження ризику.

Тестові завдання

1. До внутрішніх способів оптимізації ступеня ризику належить:
 - 1) здобуття додаткової інформації;
 - 2) розподіл ризику;

- 3) зовнішнє страхування.
2. До зовнішніх способів оптимізації ступеня ризику належить:
 - 1) лімітування;
 - 2) розподіл ризику;
 - 3) створення запасів, резервів;
 - 4) диверсифікація.
3. До систематичного належить ризик:
 - 1) галузевий;
 - 2) збільшення питомої ваги витрат матеріальних ресурсів;
 - 3) низького рівня дисципліни постачання;
 - 4) пов'язаний з платоспроможністю покупця.
4. Обмеження потоків, спрямованих у зовнішнє (стосовно підприємства) середовище, називається:
 - 1) диверсифікацією;
 - 2) лімітуванням;
 - 3) розподілом ризику;
 - 4) зовнішнім страхуванням.
5. Перекладення ризику на партнера за інвестиційним проектом називається:
 - 1) зовнішнім страхуванням;
 - 2) розподілом ризику;
 - 3) лімітуванням;
 - 4) диверсифікацією.
6. Процес розподілу інвестованих коштів між різними об'єктами вкладення, які безпосередньо не взаємопов'язані, називається:
 - 1) диверсифікацією;
 - 2) лімітуванням;
 - 3) розподілом ризику;
 - 4) зовнішнім страхуванням.

ТЕМА 4. ЕКОНОМІЧНИЙ РИЗИК І ТЕОРІЯ КОРИСНОСТІ

Література: основна [1–8],
додаткова [10; 13; 15; 23]

Контрольні питання

1. Сутність концепції теорії корисності.
2. Відмінність корисності від середньої очікуваної корисності.
3. Визначення поняття корисності. Трактують корисності за теорією Неймана – Моргенштерна.

4. Основні аксіоми теорії корисності.
5. Поняття граничної корисності. Приклади побудови функції корисності при прийнятті рішення, обтяженого ризиком.
6. Поняття лотереї, детермінованого еквівалента лотереї, премії за ризик.
7. Характеристика різного ставлення суб'єктів до ризику та функція корисності.
8. Що відображають криві байдужості?

Тестові завдання

1. Особа, для якої пріоритетнішим є одержання гарантованого виграшу порівняно з участю в лотереї, є:
 - 1) схильною до ризику;
 - 2) несхильною до ризику;
 - 3) нейтральною до ризику.
2. Якщо для особи пріоритетнішою є участь у лотереї, вона до ризику:
 - 1) схильна;
 - 2) несхильна;
 - 3) нейтральна.
3. Сума, яку особа згодна уступити, щоб уникнути ризику, пов'язаного з лотереєю, називається:
 - 1) страховою сумою;
 - 2) виграшем;
 - 3) детермінованим еквівалентом лотереї;
 - 4) премією за ризик.
4. Гарантована сума благ, отримання якої еквівалентне участі в лотереї, називається:
 - 1) страховою сумою;
 - 2) сподіваною корисністю;
 - 3) детермінованим еквівалентом лотереї;
 - 4) виграшем.
5. Додаткове задоволення, яке одержує особа від споживання додаткової кількості товару, називається:
 - 1) граничним задоволенням;
 - 2) граничною корисністю;
 - 3) лотереєю;
 - 4) сподіваною корисністю.

6. Якщо особа байдужа до вибору між отриманням гарантованої суми, яка збігається із середньоочікуваним виграшем, та участю в лотереї, вона до ризику:

- 1) схильна;
- 2) несхильна;
- 3) нейтральна.

7. Особа несхильна до ризику, якщо детермінований еквівалент лотереї, в якій вона бере участь:

- 1) менший від сподіваного виграшу в лотереї;
- 2) перевищує сподіваний виграш у лотереї;
- 3) дорівнює сподіваному виграшу в лотереї.

8. Згідно із законом спадаючої граничної корисності особа до ризику:

- 1) схильна;
- 2) несхильна;
- 3) нейтральна.

9. Схильність осіб до ризику є джерелом прибутку таких підприємств:

- 1) інвестиційних компаній;
- 2) акціонерних товариств;
- 3) грального бізнесу;
- 4) страхових компаній.

10. Вимірює додаткове задоволення від споживання додаткової кількості товару такий показник:

- 1) гранична корисність;
- 2) страхова сума;
- 3) детермінований еквівалент лотереї;
- 4) премія за ризик.

11. Несхильність до ризику є джерелом прибутку таких підприємств:

- 1) страхових компаній;
- 2) акціонерних товариств;
- 3) грального бізнесу;
- 4) інвестиційних компаній.

ТЕМА 5. ВИБІР ОПТИМАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ РИЗИКУ, ПОВ'ЯЗАНОГО З КОНФЛІКТОМ

Література: основна [1–8],
додаткова [10; 13; 15; 23]

Контрольні питання

1. Сутність теоретико-ігрової моделі.
2. Поняття конфліктної ситуації та стратегій гравців.
3. Що називається оптимальною стратегією?
4. Поняття платіжної матриці. Що таке нижня ціна гри, або максимін, верхня ціна гри, або мінімакс?
5. Які методи застосовуються для визначення оптимальних стратегій?
6. Що таке мішана стратегія?

Тестові завдання

1. Для прийняття рішень в умовах ризику застосовується:
 - 1) модель управління запасами;
 - 2) теорія ігор;
 - 3) моделі лінійного програмування;
 - 4) моделі масового обслуговування.
2. Дослідження на прикладі збільшеного або зменшеного опису об'єкта або системи здійснюється за допомогою такої моделі:
 - 1) математичної;
 - 2) фізичної;
 - 3) аналогової.
3. Дослідження на основі опису символами властивостей або характеристик об'єкта або системи здійснюється за допомогою такої моделі:
 - 1) математичної;
 - 2) аналогової;
 - 3) фізичної.
4. Конфліктною називається ситуація:
 - 1) в якій очікуваний результат рішення невідомий;
 - 2) в якій стикаються інтереси двох та більше сторін, які мають суперечливі цілі, причому виграш кожної зі сторін залежить від того, як поведитимуться інші;
 - 3) будь-яка.
5. У теорії ігор стратегією називається:
 - 1) сукупність правил, що визначають вибір варіанта дій у кожному особистому ході гравців;
 - 2) план дій гравців;
 - 3) матриця виграшів.

6. Нижньою ціною гри називається такий елемент матриці:
 - 1) що має мінімальне значення;
 - 2) що має максимальне значення;
 - 3) що відповідає мінімакській умові;
 - 4) що відповідає максимінній умові.
7. Нижньою ціною гри називається такий елемент матриці:
 - 1) що відповідає мінімакській умові;
 - 2) що має мінімальне значення;
 - 3) що має максимальне значення;
 - 4) що відповідає максимінній умові.

**ТЕМА 6. ВИБІР ОПТИМАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ
РИЗИКУ, ПОВ'ЯЗАНОГО З НЕВИЗНАЧЕНІСТЮ
НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

Література: основна [1–8],
додаткова [10; 13; 15; 23]

Контрольні питання

1. Визначення поняття невизначеності. Види невизначеності.
2. Сутність критерію Байєса.
3. Сутність критерію Вальда.
4. Сутність критерію Севіджа.
5. Сутність критерію Лапласа.

Тестові завдання

1. У разі прийняття рішення в середовищі з антагоністичними інтересами щодо суб'єкта управління застосовується критерій:
 - 1) Байєса;
 - 2) Вальда;
 - 3) мінімальної дисперсії.
2. Оптимальним за критерієм Байєса є рішення, для якого математичне сподівання відповідного вектора оцінювання досягає значення:
 - 1) мінімального;
 - 2) максимального;
 - 3) середнього.
3. Критерій Бернуллі — Лапласа застосовується у випадках:
 - 1) відомих імовірностей настання певних ситуацій;
 - 2) відомій імовірності настання конкретної ситуації;

- 3) невідомих імовірностей настання певних ситуацій.
4. Оптимальним за критерієм Вальда є рішення, що приймається:
 - 1) за принципом мінімакса;
 - 2) за максимальним значенням сподіваної величини;
 - 3) за мінімальним значенням сподіваної величини;
 - 4) за принципом максиміна.
5. Оптимальним за критерієм Севіджа є рішення, що приймається:
 - 5) за мінімальним значенням сподіваної величини;
 - 6) за принципом максиміна;
 - 7) за принципом мінімакса;
 - 8) за максимальним значенням сподіваної величини.

ТЕМА 7. ОПТИМАЛЬНА ПОВЕДІНКА В УМОВАХ СПЕЦИФІЧНИХ ВИДІВ РИЗИКУ

Література: основна [5–8],
додаткова [10; 13–15; 19; 22; 23]

Контрольні питання

1. Сутність методу прийняття рішення на основі побудови дерева рішень.
2. Які ймовірності називаються апіорними та апостеріорними?
3. Що таке повна та чиста цінність інформації?
4. Сутність методу аналізу чутливості.
5. Сутність методу імітаційного моделювання.

Тестові завдання

1. До методів оцінки інвестицій, які враховують невизначеність майбутнього стану економічного середовища, належить такий:
 - 1) середня ставка доходу;
 - 2) період окупності;
 - 3) чиста теперішня вартість;
 - 4) аналіз чутливості реагування.
2. Оцінка ризику методом аналізу чутливості базується:
 - 1) на інформації про наслідки раніше схвалених рішень;
 - 2) на імітаційному моделюванні;
 - 3) на використанні показників еластичності.

3. Аналіз ризику методами імітаційного моделювання базується:
 - 1) на формуванні моделі, здатної прогнозувати значення відповідних показників ефективності об'єкта;
 - 2) на інформації про наслідки раніше схвалених рішень;
 - 3) на використанні показників еластичності.
4. Об'єктивний метод визначення ймовірності базується:
 - 1) на використанні оцінок ситуації керівниками підприємства;
 - 2) на обчисленні частоти, з якою в минулому відбулась певна подія;
 - 3) на використанні думки консультанта-експерта.
5. Об'єктивний метод визначення ймовірності настання певної події базується:
 - 1) на використанні суб'єктивних оцінок та критеріїв, які базуються на різних припущеннях;
 - 2) на обчисленні частоти, з якою в минулому відбулась певна подія.

ТЕМА 8. МЕТОД МОНТЕ – КАРЛО І ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ ДО ОЦІНКИ СТРАТЕГІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ РИЗИКОМ

Література: основна [5–8],
додаткова [10; 11; 14; 23]

Контрольні питання

1. Сутність методу Монте – Карло.
2. Випадки, коли доцільно застосовувати метод Монте – Карло.

ТЕМА 9. ОПЕРАЦІЙНІ РИЗИКИ

Література: основна [1–8],
додаткова: [9; 12; 17; 18; 23]

Контрольні питання

1. Сутність операційної діяльності та пов'язані з нею ризики.
2. Сутність виробничого, комерційного і ринкового ризиків.
3. Характеристика структури та видів запасів підприємства.
4. Сутність моделі Міллера – Орра.
5. Як формуються запаси підприємства?

6. Сутність моделі формування оптимального резерву з метою зниження ступеня ризику.
7. Сутність хеджування.
8. Характеристика ф'ючерсів та опціонів як інструментів зниження ступеня ризику.
9. Поняття ціни спот і ф'ючерсної ціни. Характеристика взаємозв'язку поточних ринкових та ф'ючерських цін.
10. Сутність поняття базису. Динаміка базису.
11. Способи хеджування: продажем і купівлею.

Тестові завдання

1. Опціон – це:
 - 1) цінний папір, що свідчить про боргове зобов'язання особи, яка придбала товар;
 - 2) біржовий контракт на право продати або купити певний актив у майбутньому;
 - 3) біржовий контракт, що зобов'язує особу купити або продати певний актив у майбутньому;
 - 4) корпоративний цінний папір.
2. Хеджування – це:
 - 1) придбання цінних паперів з метою отримання прибутку від підвищення їх курсової вартості;
 - 2) придбання біржових контрактів з метою страхування ціни на певний актив;
 - 3) спекуляція певними активами на біржі;
 - 4) процедура укладення біржового контракту.
3. Ціна спот – це:
 - 1) поточна ціна активу на реальному ринку;
 - 2) майбутня ціна активу;
 - 3) зафіксована в біржовому контракті ціна активу;
 - 4) ціна активу з урахуванням наданої знижки.
4. Ф'ючерс – це:
 - 1) біржовий контракт, що зобов'язує особу купити або продати певний актив у майбутньому;
 - 2) корпоративний цінний папір;
 - 3) цінний папір, що свідчить про боргове зобов'язання особи, яка придбала товар;

- 4) біржовий контракт на право продати або купити певний актив у майбутньому.
5. Базис – це:
 - 1) базові умови поставки певного активу на ринку;
 - 2) різниця між цінами спот та ф'ючерсною;
 - 3) форма страхування;
 - 4) вид біржового контракту.
6. До операційної діяльності підприємства належать:
 - 1) придбання акцій;
 - 2) придбання сировини;
 - 3) погашення кредиту;
 - 4) придбання обладнання.
7. Рентабельність продажів обчислюється за такою формулою:
 - 1) чистий прибуток/вартість активів підприємства;
 - 2) чистий прибуток/дохід підприємства;
 - 3) чистий дохід/витрати на виробництво продукції;
 - 4) дохід підприємства/чистий прибуток.
8. Техніка управління запасами передбачає визначення таких показників:
 - 1) тривалості страхових циклів;
 - 2) тривалості циклів постачання;
 - 3) розміру партії замовлень;
 - 4) сумарного обсягу замовлень;
 - 5) усе зазначене.
9. Оптимальний розмір запасу визначається:
 - 1) витратами, пов'язаними з кількістю запасів, які зберігаються, або кількістю замовлень запасів;
 - 2) тривалістю часу поставки запасів на підприємство;
 - 3) методами організації збуту;
 - 4) маржинальним доходом.
10. Маржинальний дохід – це:
 - 1) частина прибутку, що міститься в ціні товару;
 - 2) різниця між виручкою від реалізації продукції та змінними витратами на цей же обсяг реалізації;
 - 3) різниця між постійними та змінними витратами підприємства;
 - 4) різниця між виручкою та постійними витратами підприємства.

11. Валовий прибуток — це різниця:
 - 1) між валовим доходом та непрямими податками;
 - 2) між постійними та змінними витратами;
 - 3) між чистим доходом та змінними витратами;
 - 4) між ціною реалізації продукції та повними витратами на її виготовлення.
12. До складу нормативно-довідкової інформації підприємства належать:
 - 1) фінансова звітність підприємства;
 - 2) дані первісних облікових документів;
 - 3) технологічні карти виготовлення продукції;
 - 4) планові показники соціального розвитку колективу.
13. До показників витрат на запаси не включаються:
 - 1) річна кількість замовлень;
 - 2) тривалість страхових циклів;
 - 3) кількість розміщуваних на складі товарів;
 - 4) формування резерву на покриття безнадійної заборгованості.

ТЕМА 10. ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ

Література: основна: [4–8],
додаткова [9; 12; 16–18; 22; 23]

Контрольні питання

1. Принципи оцінки ефективності інвестиційних проєктів.
2. Сутність інвестиційних ризиків. Види ризиків при оцінюванні проєктів.
3. Характеристика методів аналізу ризиків проєктів.
4. Як формується портфель цінних паперів? Цілі формування портфеля цінних паперів.
5. Що таке структура портфеля цінних паперів?
6. Сутність теорій Марковиця і Тобіна.
7. Як формується портфель Марковиця мінімального ризику?
8. Як формується портфель Тобіна мінімального ризику?
9. Як формується портфель Марковиця максимальної ефективності?
10. Як формується портфель Тобіна максимальної ефективності?

11. Як формується оптимальний портфель з обмеженої кількості цінних паперів? Характеристика спрощеної класичної моделі формування портфеля цінних паперів (моделі Шарпа).

Тестові завдання

1. Показником ступеня ризику інвестиційного проекту є:
 - 1) початкові капітальні вкладення;
 - 2) термін окупності інвестицій;
 - 3) дисперсія очікуваних середньорічних грошових потоків від проекту;
 - 4) річний грошовий потік від реалізації проекту.
2. Для відносної оцінки ступеня ризику цінних паперів застосовують:
 - 1) норми прибутку;
 - 2) коефіцієнт кореляції;
 - 3) коефіцієнт варіації;
 - 4) дисперсію норми прибутку цінного паперу.
3. До методів оцінки інвестицій, які враховують невизначеність майбутнього стану економічного середовища, належить:
 - 1) середня ставка доходу;
 - 2) період окупності;
 - 3) чиста теперішня вартість.
 - 4) аналіз чутливості реагування.
4. Абсолютна величина коефіцієнта кореляції вказує:
 - 1) на ступінь мінливості доходу цінного паперу;
 - 2) на тісний зв'язок між дохідністю двох акцій;
 - 3) на розмір премії за ризик;
 - 4) на можливість збереження капіталу інвестора.
5. Показником ступеня ризику цінних паперів є:
 - 1) норма прибутку;
 - 2) коефіцієнт варіації;
 - 3) дивіденд;
 - 4) курсова вартість акції.
6. Показник, що відображає зв'язок між нормами прибутку двох видів акцій, називається:
 - 1) регресією;
 - 2) семіваріацією;
 - 3) коефіцієнтом кореляції;
 - 4) середньоквадратичним відхиленням норми прибутку.

7. Якщо коефіцієнт кореляції близький до нуля, зв'язок між нормами прибутку двох акцій:

- 1) тісний прямий;
- 2) тісний зворотний;
- 3) слабкий.

8. Якщо коефіцієнт кореляції близький до одиниці, зв'язок між нормами прибутку двох акцій:

- 1) тісний прямий;
- 2) тісний зворотний;
- 3) слабкий.

9. Якщо коефіцієнт кореляції близький до -1 , зв'язок між нормами прибутку двох акцій:

- 1) тісний прямий;
- 2) тісний зворотний;
- 3) слабкий.

10. Співвідношення часток інвестицій у цінні папери різних видів називається:

- 1) структурою портфеля цінних паперів;
- 2) дисперсією портфеля цінних паперів;
- 3) ризиком портфеля цінних паперів;
- 4) варіацією портфеля цінних паперів.

11. Якщо коефіцієнт β певної акції дорівнює одиниці, то норма її прибутку:

- 1) не реагує на зміни на ринку;
- 2) доволі помірковано реагує на зміни на ринку цінних паперів;
- 3) змінюється такою самою мірою, як і норма прибутку ринку;
- 4) значною мірою залежить від змін на ринку.

12. Якщо коефіцієнт β акції менший одиниці, то норма її прибутку:

- 1) не реагує на зміни на ринку;
- 2) доволі помірковано реагує на зміни на ринку цінних паперів;
- 3) змінюється такою самою мірою, як і норма прибутку ринку;
- 4) значною мірою залежить від змін, що відбуваються на ринку.

13. Якщо коефіцієнт β акції перевищує за одиницю, то норма її прибутку:

- 1) не реагує на зміни на ринку;
- 2) доволі помірковано реагує на зміни на ринку цінних паперів;
- 3) змінюється такою самою мірою, як і норма прибутку ринку;
- 4) значною мірою залежить від змін на ринку.

14. Лінія ринку цінних паперів відображає:
 - 1) кореляційний зв'язок між акціями портфеля цінних паперів;
 - 2) пропорційну залежність надбавки норми прибутку акції від надбавки ринкової норми прибутку;
 - 3) сподівану норму прибутку за акцією;
 - 4) невикористані можливості інвестора.
15. Ризик реального інвестування пов'язаний:
 - 1) із вкладанням коштів у довгострокові цінні папери;
 - 2) із розміщенням коштів на депозитних рахунках у банку;
 - 3) із вибором некваліфікованого підрядчика;
 - 4) із придбанням сировини для виробництва продукції.
16. Ризик фінансового інвестування пов'язаний:
 - 1) із можливістю банкрутства окремих емітентів;
 - 2) із вибором некваліфікованого підрядчика;
 - 3) із можливими збоями в постачанні сировини;
 - 4) із можливістю невдалого місця розташування об'єкта капіталовкладень.

ТЕМА 11. ФІНАНСОВІ РИЗИКИ

Література: основна [4–8],
додаткова [9; 12; 16–18; 22; 23]

Контрольні питання

1. Сутність та характеристика фінансових ризиків.
2. Види фінансових ризиків.
3. Сутність страхування як методу зниження фінансового ризику.
4. Як гроші змінюють свою вартість у часі? Поняття теперішньої і майбутньої вартостей грошей.
5. Сутність інфляційного ризику. Як інфляційний ризик впливає на норму відсотка?
6. Як взаємопов'язані ризик і вартість капіталу?
7. Сутність ризику втрати фінансової незалежності та чинники його виникнення.
8. Сутність ризику втрати ліквідності та чинники його виникнення.

Тестові завдання

1. Можлива несплата з боку одержувача позики називається:
 - 1) відсотковим кредитом;
 - 2) кредитним ризиком;
 - 3) валютним ризиком;
 - 4) ризиком ліквідності.
2. Неприятливий вплив динаміки курсів валют зумовлюється:
 - 1) відсотковим кредитом;
 - 3) кредитним ризиком;
 - 4) валютним ризиком;
 - 5) ризиком ліквідності.
3. Реальна норма відсотка — це норма:
 - 1) що врівноважує попит та пропозицію на ринку капіталів;
 - 2) згідно з якою кредитор отримує винагороду за подані ним цінності.
4. Номінальна норма відсотка — це:
 - 1) норма, що врівноважує попит та пропозицію на ринку капіталів;
 - 2) норма, згідно якої кредитор отримує винагороду за представлені ним цінності.
5. Ліквідність характеризує:
 - 1) спроможність підприємства погасити довгострокові зобов'язання;
 - 2) швидкість перетворення активів на грошові кошти;
 - 3) здатність підприємства отримати кредити;
 - 4) наявність дебіторської заборгованості.
6. Фінансову стійкість підприємства характеризує:
 - 1) питома вага необоротних активів підприємства;
 - 2) наявність грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства;
 - 3) коефіцієнт автономії;
 - 4) ліквідність підприємства.
7. Фінансову незалежність підприємства характеризує:
 - 1) ліквідність підприємства;
 - 2) коефіцієнт автономії;
 - 3) коефіцієнт ризику;
 - 4) коефіцієнт довгострокової заборгованості.

8. До фінансового ризику належить:

- 1) підвищення закупівельної ціни у процесі реалізації підприємницького проекту
- 2) ризик, пов'язаний з платоспроможністю покупця;
- 3) валютний ризик;
- 4) ризик розірвання контракту внаслідок дій владних структур країни.

9. Імовірність втрати підприємством у результаті прийняття конкретного рішення прибутку і невідшкодування витрат в обсязі, що не перевищує обсяг змінних витрат, називається ризиком:

- 1) допустимим;
- 2) критичним;
- 3) катастрофічним.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Вітлінський В. В.* Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику. — К.: Деміур, 1996.
2. *Вітлінський В. В., Верченко П. І.* Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком. — К.: Вид-во КНЕУ, 2000.
3. *Вітлінський В. В., Наконечний С. І.* Ризик у менеджменті. — К.: Борисфен, 1996.
4. *Вітлінський В. В., Наконечний С. І., Шаратов О. Д.* Економічний ризик і методи його вимірювання: Підручник. — К., 1996.
5. *Івченко І. Ю.* Економічні ризики: Навч. посіб. — К.: Центр навч. літ., 2004.
6. *Камінський А. Б.* Економічний ризик та методи його вимірювання. — К.: Козаки, 2002
7. *Машина Н. І.* Економічний ризик та методи його вимірювання: Навч. посіб. — К.: ЦУЛ, 2003.
8. *Ястремський О. І.* Теорія економічного ризику. — К.: Артек, 1998.

Додаткова

9. *Бланк И. А.* Финансовый менеджмент: Учеб. курс. — К.: Ника Центр, 1999.
10. *Блекузл Д., Гириш М.* Теория игр и статистических решений. — М.: Иностран. лит., 1958.

11. *Гмурман В. Е.* Теория вероятностей и математическая статистика. — М.: Высш. шк., 1977.
12. *Дегтярева О. И., Кандинская О. А.* Биржевое дело: Учебник для вузов. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997.
13. *Льюис Р. Т., Райфа Х.* Игры и решения. — М.: Иностр. лит., 1961.
14. *Мельников А. В.* Риск-менеджмент. Стохастический анализ рисков в экономике, финансах и страховании. — М.: АНИКЛ, 2001.
15. *Нейман Дж., Моргенштерн О.* Теория игр и экономическое поведение. — М.: Иностр. лит., 1960.
16. *Никбахт Е., Гроппелли А.* Финанси. — К.: Вік; Глобус, 1992.
17. *Первозванский А. А., Первозванская Т. Н.* Финансовый рынок: расчет и риск. — М.: ИНФРА-М, 1994.
18. *Риски во внешнеэкономической деятельности предприятия / В. П. Бочарников, С. М. Релецкий, К. В. Захаров и др.* — К.: Изд-во ИНЗКС, 1997.
19. *Риски в современном бизнесе / П. Г. Грабовый, С. Н. Петрова, С. И. Полтавцев и др.* — М.: Аланс, 1994.
20. *Устенко О. Л.* Теория экономического риска. — К.: МАУП, 1997.
21. *Хохлов Н. В.* Управление риском. — М.: ЮНИТИ, 2001.
22. *Цай Т.* Конкуренция и управление рисками на предприятиях. — М.: Аланс, 1997.
23. *Ястремський О. І.* Моделювання економічного ризику. — К.: Либідь, 1992.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тема 1. Сутність економічного ризику.....	3
Тема 2. Оцінка ризику.....	6
Тема 3. Управління економічним ризиком	7
Тема 4. Економічний ризик і теорія корисності	8
Тема 5. Вибір оптимальної стратегії в умовах ризику, пов'язаного з конфліктом	10
Тема 6. Вибір оптимальної стратегії в умовах ризику, пов'язаного з невизначеністю навколишнього середовища.....	12
Тема 7. Оптимальна поведінка в умовах специфічних видів ризику	13
Тема 8. Метод Монте – Карло і його застосування до оцінки стратегій, пов'язаних із ризиком	14
Тема 9. Операційні ризики	14
Тема 10. Інвестиційні ризики	17
Тема 11. Фінансові ризики	20
Список літератури.....	22

Відповідальний за випуск	<i>Ю. В. Нешкуренко</i>
Редактор	<i>І. В. Хронюк</i>
Комп'ютерне верстання	<i>М. М. Соколовська</i>

Зам. № ВКЦ-2675

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП